

**Dissertatio juridica inauguralis de osculo sponsalio ad L.
XVI. C. de donat. ante nuptias: quam ... eruditorum examini
submittit Jacob Simon Guldensteeden**

<https://hdl.handle.net/1874/291135>

14

DISSERTATIO JURIDICA
INAUGURALIS
DE
OSCULO SPONSALITIO

Ad L. xvi. C. de Donat. ante nuptias.

QUAM,

ADSPIRANTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Magnifici Rectoris,

JOANNIS DAVIDIS HAHN,

Philos. & Med. Doct. Philosophiæ, Physices Experimen-
talis & Astronomiæ Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu, atque
Nobilissimæ FACULTATIS JURIDICÆ decreto,*

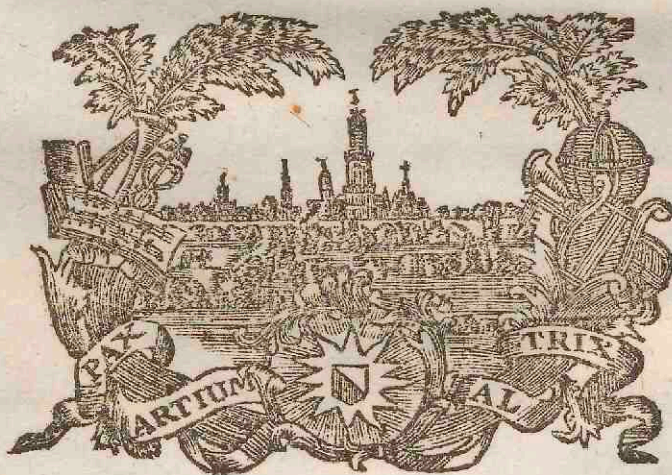
PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in UTROQUE JURE Honoribus &
Privilegiis rite ac legitime consequendis,

Eruditorum Examine submittit,

JACOB SIMON GULDENSTEEDEN, SURINAMENSIS.

ad diem 14. Julii, H. L. Q. S.

TRAJECTI AD RHENUM,
Ex Officina JOANNIS BROEDELET,
ACADEMIÆ TYPOGRAPHI. MDCCLV.

V I R O.

NOBILISSIMO. AMPLISSIMO.

GRAVISSIMO.

D. GERARDO. ARNOLDO.

HASSELAER

J. U. D.

INCLITAE. CIVITATIS. AMSTELAEDAMENSIS.

CONSULI.

SOCIETATIS. INDICAE ORIENTALIS.

MODERATORI.

AD. PACIS. AQUISGRANENSIS. NEGOTIA.

SUMMA. OLIM. CUM. POTESTATE.

DELEGATO.

ETC. ETC. ETC.

* 2

NEC

NEC NON
SPECTATISSIMIS. PRAESTANTISSIMIS.
VIRIS.
D. NICOLAO. DE. RUYTER
IN. CELEBERRIMO. AMSTELAEDAMENSIIUM.
EMPORIO. MERCATORI
FLORENTISSIMO.
D. OTTONI. ARNTZENIO
J. U. D.
GYMNASII. AMSTELAEDAMENSIS.
RECTORI. DOCTISSIMO.
VIGILANTISSIMO.
DISSERTATIONEM. HANC. INAUGURALEM.
SEQUE. TOTUM.
EA. QUA. PAR. EST. REVERENTIA.
CONSECRAT. ET. OFFERT,
JACOB. SIMON. GULDENSTEEDEN.

DISSERTATIO JURIDICA
 INAUGURALIS
 DE
 OSCULO SPONSALITIO

Ad L. XVI. C. de Donat. ante nuptias.

S. I.

Quamvis generi animantium omni a natura vis quaedam indita sit, qua ad sui generis propagationem & conservationem sponte feruntur; ea tamen in nobis hominibus non adeo fluxa & vaga est, ut nullis circumscripta limitibus libere vagetur, nullibique subsistat: Siquidem ratione, cujus ope illius impetus moderari ac regere valemus, instructi sumus; & moderandos esse facile intelligimus. Etenim qui se solum audiunt, magisque stimulis & affectibus suis obediunt, quam rationi & salutaribus prudentiae monitis, videbis tragicos sibi praeparare exitus, & haud raro

DISSERTATIO JURIDICA

raro totarum gentium exidia, civitatum clades, regum principumque caedes excitare.

Sane per hoc superbum cecidit Ilium, Sabini Romanique se mutuis attrivere praeliis, Tarquinius urbe expulsus, Appius Claudius in carcerem detrusus mortem sibi conscivit, Caesar apud Alexandriam victus est, & hujusmodi centena alia facile possem ex antiquis monumentis addere, si domestica & recentia deficerent exempla. Vide modo raptas & ereptas afflictissimis parentibus filias: aut, illis frustra obloquentibus, male nuptas, filios scortorum amoribus implicitos: liberos patrum matrumque infana libine infelices, familiarum dedecora, vomicas, carcinomata. Quod vadimonia fiant, versuras faciant plurimi, consumtis facultatibus foro cedant ac inopiac litent, ab eadem saepe causa est.

Conjugum improbos mores respice, fastum, luxum, libidinem, in educandis liberis negligentiam, zelotypiam, odia mutua, lites, pugnas, divortia. Omnia haec ex caeca stimulorum obsequentia ac amore recti nescio proveniunt. Nec hosce effrenatos ac maleferiatos homines excusabit JUSTINIANI auctoritas, in *Nov. 74. cap. 4.* dicentis: *Nihil esse furore amoris vehementius, & eum retinere, Philosophiae esse perfectae.* quandoquidem vel ex PROCOPII *Historia arcana* novimus, parum *Illum* Philotophiae in ducenda *Theodora* adhibuisse: ut ideo hoc magis sui excusandi ergo dixisse existimandus sit, quam ex rei veritate. Natura, quam nobis Deus dedit, est quidem inter boni malique studia anceps; sed tamen ita comparata, ut superveniens doctrina eam perficere possit. Quapropter vitalis illa flamma non extinguenda, sed flabello salubrium praeceptorum ventilan-

tilanda; non eliciendus naturae motus & incurfus, sed castigandus & coërcendus.

I I.

Ceterum hac in re laxiores esse viris verecundiae habenas, quam feminis, non est, quod probem. Ubique enim terrarum major a mulieribus, quam a masculis exigitur castitas. (a) Et inde est, quod maribus licet ambire virgines, non contra. Prostitutae quippe pudicitiae habetur, & ab omnibus contemnitur, quae procum quaerit. Legitima quidem est, nec puellae indecens dulcis spes Hymenaei, & grata nuptiarum expectatio; turpe tamen videtur & indecorum in virgine conjunctionis votum, nisi & vultus & sermonis pudor animi modestiam, castosque mores referat. Unde etiam est, quod, cum per hoc mulieres non aequae ac mares coelibatum evitare possint, illarum major ratio, quam horum in legibus *Julia* & *Papia* habita sit. Non enim ita feminas, ut viros coelibes puniverunt; tamen si vocabulum illud, quo poena ista significatur, a muliebri sexu desumptum sit: siquidem *uxorium aes* appellabant, teste *FESTO in voc.* multam, quam viri ob eam causam pendebant.

I I I.

Naturalis itaque ordo sic jubere videtur, ut a viris ambiantur faeminae, perque gradus, variasque ambages

A 2

in

(a) Causam hujus rei eleganter peroravit *BALT. CASTILIO Lib. III. de Antico pag. m. 236.* quem inspexisse haud poenitebit.

DISSERTATIO JURIDICA

in sua trahantur vota. Virgo ideo, quae petebatur, tribus diversis nominibus, totidem in hoc amoris negotio gradus significantibus, veteribus appellabatur. Statim enim atque placere incipiebat, *Sperata*, quia procius eam ducturum sperabat; dein cum mutui amoris verba intercesserant; conditioque erat conventa, *Pacta*; & postremo celebratis sponsalibus, *Sponsa* vocabatur; uti ex NONIO MARCELLO *de Propriet. serm. pag. m. 213.* patet. Verba ejus sunt: *Inter speratam dictam, & pactam, & sponsam hoc interest; quod virgo priusquam petatur sperata dicatur; dehinc promissa (b) vel pacta, vel sponsa dici potest.* Huc quoque respicit ARNOBIUS *Lib. IV. Advers. Gent. Habent, inquit, speratas, habent pactas, habent interpositis stipulationibus sponfas.* Alio modo has voces explicat ALB. GENTILIS *Lib. II. de Secund. nupt. cap. 22.* Alii iterum aliter. Quae sententiarum divortia, recte id notante Cl. TREKELLIO *in not. ad Brisson. de Rit. nupt. pag. 289. Oper. minor.* ex eo nata videntur, quod non recte distinxerint inter virginem sponsam speratam & uxorem, interque sponsalia sperata & nuptias speratas.

I V.

Ut vero hoc maximi momenti negotium, a quo nunc ferre vitae nostrae tranquillitas, salus & reliqua omnia dependent, citius ac commodius perageretur, adhibebant sponsaliorum conciliatores, vulgo *pararii & pro-xenetae* dicuntur. Moris hujus meminit ULPIANUS in *l. ult.*

(b) Forte rescribendum, dehinc se promissa.

ult. *D. de Sponsal.* Et fere semper, ait, conditiones interpositis personis expediuntur. Atque ideo quoque rubrica Codicis de Sponsalibus & arrhis sponsalitiis & proxenetis, ita concepta est. Praeclara horum exempla occurrunt *Genes. XXIV. v. 2. Tob. VII. v. 8, 9.* Praemium eorum proxeneticum & ἐγενητοῦν appellabant, *l. 2. D. de Proxenet.* Si certum in hac causa non erat promissum, definiebatur arbitrio iudicis, donec ei certus sit modus dictus Constitutione Graeca, quae consideratur titulo primo libri sexti Codicis, quam Cujacius ex *Basilicis* restituit. *Lib. II. Obs. cap. 18.* & nemini antequam LEUNGLAVIUS eclogam *Basilicorū* anno 1515. edidit, cognita fuit. vid. BRUNQUELL. *Part. II. Hist. Jur. Civ. cap. 9. §. 22.*

V.

Cum conditio de dote, & futuris nuptiis erat conventa, sponsalia contrahebantur; sic dicta a *spondendo*, quod teste Ulpiano in *l. 1. D. de Sponsal.* veteribus moris fuerit stipulari & spondere sibi futuras uxores. Consuetudinis hujus exempla apud externos scriptores passim occurrunt. Elegans habet PLAUTUS in *Autul. Act. 1. scen. 4.* Tricas ideo VERRIUS FLACCUS apud Festum voc. *spondere* videtur nectere, dum ex Graecis sponsaliorum nomen derivat, eo quod sponsi *σπονδαίς*, id est, interpositis rebus divinis, sponsalia facerent. Nec commoveor ANDR. DACERII lenitate in *not. ad Festum*, nec ALB. DIET TREKELLII argumentis in *not. ad Brisson. de jur. connub. pug. 288. Oper. minor* quum vix Verrii etymologiam excusent, nedum valide tueantur. Postea

placuit nudo pacto & absque stipulatione confici posse, & quaecunque verba, quaecunque signa, dummodo mentem contrahentium demonstrent, sufficere. Signa requiruntur in mutis & surdis, qui fari nequeunt; in his enim nutus & gestus mentis quasi internuncii sunt.

Verba vero regulariter ab iis requiruntur, qui fari possunt, sufficiant tamen & eorum signa, dummodo ea satis ostendant animi consensum. Immo quoniam ipsum nuptiarum nomen bene moratis & indelibatis virginibus sanguinem diffundit; cumque exornet puellam, de cujus agitur nuptiis, frons ad pudorem composita, facies modestiae & ingenuitatis colore purpurans, ac mixta tenerrimis lacrymis taciturnitas, satis est, ut vultu annuat sponso, quae a parentibus spondetur, *l. 12. D. de Sponsal.* Timida quippe, quae ita se gerit, censetur, & prae pudore non ausa mentem etiam testatis verbis exprimere, ne appetentiae procacioris esse, & expetere maritum videatur. vid. CYPRAEUS *de jur. connub. Lib. 1. cap. 3. § 4.*

V I.

Contractis sponsalibus mox nova nascitur sponso cura novusque labor; non improbus, non injucundus, non sterilis: sed facilis, hilaris, ubertus. Studium scilicet in suas partes magis ac magis trahendi sponsam, affectusque ejus tenerrimos lucrandi. Non ideo de sua animula bene merendi occasionem praetermittit ullam, sed advocat in subsidium omnem facundiam, officia quaevis honesta praestat diligenter, munera denique mittit, uniones, gemmas, annulos, vasa aurea, aliaque iocalia

I N A U G U R A L I S.

calia ad mundum muliebrem spectantia. Sic ELEAZARUS proxeneta *Isaaci* vasa aurea & argentea, vestes item preciosas *Rebecca*e dedit, quorum pondus & pretium *Genes. XXIV. v. 10. 22. § 53.* describitur.

Liberalitates hae *sponsalitiæ donationes* ac *largitates* appellantur, & (c) olim si simpliciter erant collatae nuptiis etiam non sequutis, sponsa eas retinebat. Mera haec & pura donatio censebatur, non ob causam facta, *l. 1. §. 1. D. de Donat. l. 27. l. 66. D. l. 4. l. 6. Cod. de Donat. int. vir. § uxor.* Nulla ideo personarum, impedimentique seu casus, ob quem nuptiae non sequebantur, ratio habebatur; nisi expresse conventum erat, ut nuptiis non sequutis, donata restituerentur, *l. 7. C. de Donat. ant. nupt.* aut si non sponsae, sed parentibus ejus, provocandi matrimonii gratia, sponsus munera dedisset, *l. 2. C. eod.* ratus forte, se hoc remedio posse voti competem fieri; uti etiam nullum praesentius est; ceu vel ex *Poëta*, quem *Corn. Gallum* appellant, *Eleg. III.* constat:

Do-

(c) Perperam in *Nov. 22. cap. 18. pr. cap. 19. §. 1. & cap. 21. §. 1. & Nov. 119. cap. 1.* donationes propter nuptias ita vocantur. Nam non una, sed variae inter istas donationes sunt differentiae. Donatio propter nuptias & ante matrimonium & stante matrimonio fieri potest; sponsalitia largitas tantum ante matrimonium confertur. Illa fit intuitu dotis, & quasi in ejus renumerationem; haec non item. Illa fit vel a sponso sponsae, vel a marito uxori, non contra; haec autem a sponso sponsae & vice versa fieri potest. Illa secuto matrimonio fit quidem uxoris, sed revocabiliter; haec subsecuto matrimonio manet ejus, cui facta est. Illa si non sequantur nuptiae propter casum, indistincte repetitur; haec non item.

— *Donis, ait, permulcet corda parentum
Et pretio faciles in mea vota trahit.
Auri caecus amor nativum vincit amorem,
Coeperunt natae crimen amare suae.*

V I I.

At CONSTANTINUS. M. in l. 2. C. Tb. de Sponsal. ex qua compilata est l. 15. C. de Donat. int. vir. & uxor. novum jus introduxit, & res pure donatas nuptiis morte alterutrius, vel poenitentia non sequutis lucrari vetuit; sed ad donantem, vel ejus heredes, filios aut parentes, non vero ad ulterius gradus, aut extraneos heredes, statuit reverti; forte quod donatio, inter sponfos simpliciter facta, sibi visa sit, tacitam conditionem nuptiarum in se continere. Praeterea in d. l. 2. voluit, ut, si ob sponsi mutatam voluntatem nuptiae non sequerentur, donatio sponsae commodo cederet; & si hoc a parte sponsae contingeret, ut sibi mutuo res donatas sine ulla diminutione restituerent. Ita Princeps Christianus & honesti amantissimus, quo elogio eum prosequitur MARTIANUS in Nov. IV. frenum levitatis repudiorum videtur imponere voluisse; ut scilicet scirent ii, per quos stetit ne nuptiae consummarentur, donationis sponsalitiaie commodo se privandos: contra iis, per quos non stetit, ejusdem donationis commodum esse servandum. Denique in quaestione de restitutione & retentione sponsalitiaie largitatis non impleto matrimonio, illud tantum superstitibus sponfis spectari iussit, uter ex sponfis voluntatem mutaverit, renunciaverit, discussit, & nihil praeterea amplius. Enimvero
cum

cum JUSTINIANUS hoc non probaret, & varias matrimonii non consummandi causas attendi vellet, probata constitutione LEONIS & ANTHEMII in *l. pen. C. de Sponsal.* hanc Constantini legis partem in *d. l. 15. C. de Donat. ant. nupt.* delevit.

V I I I.

Ipse vero Constantinus, quod olim constituerat, scilicet, ut donata, nuptiis per mortem alterutrius non sequutis reverterentur ad donatores, eorumque heredes, id nova ratione rursus determinat in *l. 5. C. Th. de Sponsal.* quae est *l. 16. C. de Donat. ant. nupt.* nunc propius inspicienda. Verba legis, ut DION. GOTHOFREDUS ea vulgavit, sunt:

Imp. CONSTANTINUS A. ad TIBERIANUM Vicarium Hispaniarum.

Si, a sponso rebus sponsae donatis interveniente osculo, ante nuptias hunc vel illam mori contigerit, dimidiam partem rerum donatarum ad superstitem pertinere praecipimus, dimidiam ad defuncti vel defunctae heredes, cujuslibet gradus sint, & quocunque jure successerint: ut donatio stare pro parte dimidia, & resolvi pro parte dimidia videatur. Osculo vero non interveniente, sive sponso, sive sponsa obierit, totam infirmari donationem, & donatori sponso, vel heredibus ejus restitui. Quod si sponsa interveniente, vel non interveniente osculo, donationis titulo (quod raro accidit) fuerit aliquid sponso largita, & ante nuptias hunc vel illam mori contigerit: omni donatione infirmata, ad donatricem sponsam, sive ejus successores donatarum rerum

dominum transferatur. Accept. 13. Kal. maji HISPALI,
NEPOTIANO & PACATO CONSS. 336.

I X.

CONSTANTINUS CONSTANTII CHLORI filius, legis nostrae auctor, patre mortuo imperium per Gallias, Hispaniam & Britanniam annum agens trigesimum auspiciatus est. Vide *Auctorem ejus vitae. Lib. IV. cap. 53.* Dein rebus domi ac militiae praeclare gestis *Magni* titulum meruit, aeternamque laudem consequutus, maxime ob id, quod religionem Christianam, cujus veritas eo tempore doctis erat contemptui, & indoctis odio, teste LAC-
TANTIO *Lib. I. Instit. cap. 1. & Lib. V. c. 1.* Ipse eam amplexus a barbara servitute liberavit, liberatamque recreavit, constituit ac formavit. Sic primus Principum Romanorum fuit, qui repudiatis gentilium erroribus majestatem veri Dei cognovit, & honoravit, everfam-
que justitiam reducens deterrimum aliorum facinus expiavit. Scio equidem magnum SCALICERUM in *Anis* in dubio reliquisse, an Imperator hicce vere fuerit Christianus. Sed refutavit summus VITRINGA ad *Apocalypsin Joannis cap. XII. v. 6.* hujus viri sententiam, egregie docens, quam parum fidei sit tribuendum *Eutropio, Zosimo, Juliano, aliis.* Non moror, qui, ut *Constantino* omnem gloriam, quam ob pacem Ecclesiae datam, consequutus est, iterum adimant, audacter contendunt, religionem Christianam opera principum subsidiove uti non debere, & his quoque cum illa nihil rei esse, neque illi cum his quicquam esse debere; cum omnia, quae proferunt, magis ex odio Christianae religionis, quam

quam ex sana ratione petita sint. Videsis, qui jam olim has sive ineptias, sive calumnias repressit, & refutavit, AUGUSTINUM *Epist.* XLVIII. § l. Sed haec de auctore legis nostrae notasse sufficiat. Plura qui scire cupit, adeat eos, qui vitam Ejus data opera litteris consignarunt.

X.

Missa est haec constitutio ad TIBERIANUM, primum Hispaniarum vicarium, qui in vetustis monumentis occurrit, & idem videtur, qui *anno Chr.* 326. § 327. per Africam Comes fuit, *l. 1. C. Th. Quemadm. mum. civ. l. 15. C. Th. de Decurion.* Nec diversus ab eo, qui *anno Chr.* 332. Comes Hispaniarum fuit, *l. 6. C. de Serv. fugit.* cujus mentio quoque fit in *l. 1. C. de Fund. limitroph. Lib. XI.* Alius autem est, quem HIERONYMUS in *Chronico* scribit *anno Constantini* 30. functum fuisse praefectura Praetorii Galliarum. Noster enim vel ideo esse non potuit, quia eodem anno, quo haec constitutio ad eum transmissa, erat Vicarius; jam Vicarius Hispaniarum suberat Praefecto Praetorio Galliarum, *l. 61. C. Th. de Curs. publ.* & vices ipsius gerebat, seu, ut *Imppp.* aiunt in *l. 1. C. de Proxim. sacror. scriu. Lib. XII.* qui pro Praefecto dioeceses sibi creditas temperabat. Hinc *Vicaria Praefectura* in inscriptione *l. 11. C. de Jur. § fact. ignor.* Cognoscebat vice Praefecti, *l. 1. §. 4. D. de Legat. 3° § l. 19. C. de Appell.* Ex constitutione VALENTIANI in *l. 1. C. de Offic. Vicar.* in caussis civilibus comitibus militum praeferebatur; in negotiis vero militaribus comites Vicario. Quoties autem societas in judicando contingeret, priori loco Vi-

carius ponebatur: siquidem Praefecturae meritum ceteris dignitatibus antestabat, & Vicaria dignitas ipso nomine ejus se trahere indicabat portionem. Videtur, qui de his uberius agunt, PANCIROLLUM ad *Notit. Imp. Orient. cap. 122.* & JAC. GOTHOPREDUM in *Notit. Dignitat. Codic. Theodos.* Praecerat noster septem provinciis, in quas Constantinus Hispaniam dividerat, quarum tres erant consulares, ut Baetica, Lusitania, & Gallecia; quatuor praesidiales, ut Tarraconensis, Carthaginensis, Tingitania & Insulae Baleares. vid. *Notit. Imp. Occid. cap. 66.* Olim AUGUSTUS Hispaniae tres constituerat provincias, Baeticam, Lusitaniam, & Tarraconensem. In Baeticam, quam populo reliquerat, mittebatur Praetor, in reliquas Legati. Postea praesides Hispaniam rexerunt, non unus, quamvis *Maecius Probus* sub *Severo* & *Antonino Imp.* Hispaniae praeses fuisse dicatur in *l. 7. §. 10. D. de Interd. & relegat.* id tamen de una procul dubio trium istarum provinciarum intelligendum est; siquidem in *l. 4. §. 1. D. Ad Leg. Corn. de sicariis.* dicatur a D. HADRIANO comprobatum esse factum *Ignatii Taurini* proconsulis Baeticae, & in *l. 2. D. de His, qui sui vel alien. jur.* ULPIANUS alleget rescriptum D. PII ad MARCIANUM proconsulem Baeticae, & ex GRUTERO p. CCCLXXXI. I. constat, provincias istas adhuc sub ALEXANDRO SEVERO fuisse divisas. Denique observat JAC. GOTHOPREDUS ad *l. 4. C. Tb. de Accusat.* a CONSTANTINI temporibus in haec usque tempora totius Hispaniae administrationem quater variasse. Primo scilicet eam sub comitibus fuisse, dein vicariis paruisse, postea proconsules habuisse, & tandem ad vicarios rediisse.

X I.

Data constitutio nostra est, ut ex subscriptione, quae in *Codice Theodosiano* integrior extat, *Idib. Jul. Constantinop.* accepta *Hispani XIII. Kal. Maji.* In quibusdam Codicibus est *XIV. Kal.* uno die citius. Decimo itaque mense, postquam data erat, Hispanin pervenit, quae erat totius Hispaniae metropolis, ubi morabatur Vicarius. Vid. JAC. GOTHOFRED. in *Comment. C. Tb.* ad hanc legem. Additur NEPOTIANO & PACATO *Consf.* Codex Theodosianus pro *Pacato*, habet *Facundo*, quod rectius esse ex chronographis apparet, qui omnes notant *Nepotianum & Facundum Consf.* & iidem quoque notantur *l. i. C. de Natur. lib.* Nisi *Pacatum* fuisse *Facundum* vocatum dixeris. Incidit horum consulatus in annum Chr. 336. qui est annus 30. imperii Constantini.

X I I.

Hisce praemissis, ipsa lex inspicienda venit. Ejus autem in explicatione verborum ordinem, veluti maxime naturalem, sequendum esse arbitror. Jure meritoque Imperator statim in initio legis nominat res & personas, quarum causa eam promulgavit. *Si a sponso*, inquit, *rebus sponsae donatis.* Scilicet amoris promovendi causa, nam aliud in sponsalitis arrhis juris est, uti recte AZO hic notavit (*) Praeter annulum enim pronubum, alia-

B 3

que

* Arrha a sponso dabatur sponsae in testimonium & quasi pignus de futuris inter eos nuptiis factae sponsionis, (jusque nomine

que arrhae loco data, quaedam donationes olim adjiciebantur, quas in *sponsalibus factas* vocat ULPIANUS *l. 32. §. 27. D. de Donat. int. vir. & uxor.* & de his duntaxat hic fermo est. Arrhae autem, si sponsa repudii causam dedit, duplum reddere debet: si sponsus, perdit eam, *l. pen. C. de Sponsal.* Sin neuter praebuit dissolvendorum sponsaliorum ansam, cessat ejusmodi poena, & integra restituenda est; ut si mors intervenerit, aut aliud legitimum impedimentum, vel ex justa poenitentiae causa repudium sit factum, *l. 3. §. 5. C. eod.*

XIII.

Interveniente osculo, id est, osculo comite, seu, ut *Ampl. otto in Comment. ad §. 3. Inst. de Donat.* quasi aliud agens haec interpretatus est, inter publice celebrata sponsalia. Etenim duplex erat olim sponsaliorum celebrandorum ratio; vel solemniter, adhibitis arbitris, arrha & osculo interveniente; vel minus solemniter, osculo

mine saepius, non nummi, sed pronubus annulus dabatur, unde JUVENALIS *Sat. VI. Et digito pignus fortasse dedisti.* Eum vero annulum ferreum fuisse, refert PLINIUS *Lib. XXXIII. cap. 1.* aureos tamen annulos etiam dedisse, feminasque domi gestasse, satis constat ex TERTULLIANI *Apolog.* Solere & alia multa arrhae nomine dari, novimus ex CAPITOLINO in *Maximino Juniore cap. 1.* Differunt arrhae multis modis, a sponsalitiis donationibus. Illae & olim & hodie non secutis nuptiis redduntur, hae olim remanebant apud sponsam. Illae nuptiis culpa sponsae non secutis regulariter in duplum restituuntur, *l. 3. C. de Sponsal.* Add. *Ampl. BYNKERSHOEK. Lib. VII. Obs. cap. 15.* hae vero in simplum.

osculo scilicet arbitrisque omissis Ad priorem respex-
 ille videtur TERTULLIANUS *de Veland. virg. cap. XI.*
Ad desponsationem, inquit, velantur virgines, quia
corpore & spiritu masculino mixtae sunt per osculum (d)
& dextras, per quae primum resignarunt pudorem spi-
ritus, per commune conscientiae pignus, quo totam
condixerunt confusionem. Eleganter osculum appellat,
commune conscientiae pignus, quod eo tanquam pignore
 novi sponsi conscientiam ad fidem, concordiam, & a-
 morem conservandum obligare putabantur. Fit quoque
 hujus osculi mentio in Novella ALEXII COMNENI titulo
de Sponsalibus, & ibidem inter eorum solemnia nume-
 ratur. Res porro ipsa satis clare indicat, hic non agi
 de quovis osculo, sive clam, sive palam dato. De oc-
 cultisenim & quae praegnantibus ob causas nonnunquam
 dantur & accipiuntur, non judicat, ut vulgo dicitur,
 ecclesia; & jura constitui oportet de his, quae *ἐπὶ τῷ*

πάλιν

(d) Apprime ideo CASTILIO Lib. IV. de *Anlico pag. 337.* ait:
Osculum cum & corporis & animae conjunctio sit, metendum vehemen-
ter, ne ille amator sensualis, corpori quam animae sit proclivior. Amator
vero rationalis, etiamsi os corporis partem esse non ignoret, tamen cum verba,
quae animae sunt interpretes, ex eo tanquam illius vestibulo exeant; cum
spiritus etiam noster, qui anima a multis appellatur, illac effluit, suavis
cum amatae mulieris ore conjungit, non ut illam honesto aliquo desiderio
incendat, sed ut ex eo vinculo animarum adius utrinque patefaciat: qua-
rum cum altera alterius studio efferatur, alternatim sese in utriusque cor-
pus infundunt atque commiscunt, ut e duabus una fiat, quae duo corpora
mirifice gubernet: ita osculum animae potius quam corporis est connectio.
Nam & istam ad sese subtiliter attrahit, & ab omni faece corporea quo-
dammmodo disjungit. Unde omnes pudice amantes osculum tanquam ani-
marum catenam aliquam experunt.

πλείστον accidunt, secundum *l. 3. D. de Legib.* Et qui,
 quaeso, si sponsus, aut ejus heredes negarent, se, aut
 defunctum unquam a sponsa sumsisse osculum, illa pro-
 baret contrarium, nisi si praesentibus testibus hoc sigil-
 lum sponsalibus fuisset adpensum? HARMENOPULUS *Lib.*
IV. tit. 3. §. II. pag. 292. edit. Dion. Gothofred.
 recte ideo principium nostrae legis ita interpretatur:
 Εάν ἐφίλησεν ὁ μνηστὴρ τὴν μνηστῆν ἐν τῷ τῆς μνηστείας καιρῷ.
Si sponsaliorum tempore sponsam osculatus sit sponsus.
 Deinde patet ex iis, quae habet ARNOLD. FERRONUS *ad*
Consuetudines Burdigal. tit. 4. de Dote §. 2. antiqui-
 tus apud Hispanos, ad quos haec lex missa est, hunc,
 quem diximus, modum contrahendorum sponsaliorum
 viguisse. Ex GOMMESIO quoque novimus *ad Leg. Tauri*
LII. num. 3. dictam legem & consuetudinem ad-
 huc ibidem in viridi esse observantia. Denique & illud
 in subsidium venit, quod & apud alias gentes moris
 fuit, ut pacta & conventiones, sed maxime sponsalia,
 osculo firmarentur, ut eo fidei & amoris symbolo pro-
 missis standum esse admonerentur. GREGOR. TURONENSIS
de Vit. Patr. cap. 20. Dato sponsae, inquit, annulo por-
rigit osculum, praebet calciamentum, celebrat sponsa-
liorum diem festum. In consuetudine Rupellana, do-
 cente JAC. GOTHOFREDO *in Comment. C. Th. ad h. l. ca-*
vetur artic. 46. Mulierem post obitum mariti inter ce-
tera sibi habere, quod donato accepit pro jure osculi
(vulgo pour son osculage.) In chartis medii aevi nihil
 frequentius est, quam ut osculum pro donatione prop-
 ter nuptias & sponsalibus ponatur; cujus rei exempla
 complura du FRENIVS collegit in voce *osculum.*

XIV.

Ante nuptias, id est, antequam sponsa in domum mariti fuerit deducta. Quamvis enim ad matrimonium perficiendum deductio in domum non sit necessaria; sed nudus sufficiat consensus, *l. 32. §. 13. D. de Donat. int. vir & uxor. l. 31. D. de Donat. l. 30. D. de R. J. l. 22. C. de Nupt. l. 11. C. de Repud. Nov. XXII. cap. 3.* quia tamen deductione ille consensus maxime declaratur, ea omnino requiritur, quando lex nuptias exigit, ut in casu nostro, & in *l. 6. C. h. t.* vel sub illarum conditione aliquid est relictum, aut de praejudicio tertii agitur; ut scilicet ita omnis fraus amoliat, *l. 15. D. de Condit. & demonstr. l. 24. C. de Nupt. l. 6. C. Tb. de Tironib.* Videtis, qui uberius hac de re disputant, JAC. GOTHOFRED. ad *d. l. 6. C. Tb. de Tironib.* & ULR. HUBER. *Part. II. Digress. Lib. 1. cap. 12. §. 5.*

XV.

Hunc vel illam mori contigerit. Idem dicendum ait BRUNNEMAN. ad *h. l.* si per casum fortuitum fiat, ut nuptiae non sequantur. Forte respexit ad servitutem in quam per captivitatem alter fuit detrusus. Servitus enim mortalitati comparatur, *l. 209. D. de R. J. l. 59. in fin. D. de Condit. & Demonstr.* Secus autem erit, si ea poena in hunc vel illam statuta, quae irrogat servitutem, aut si alter servus privati factus fuerit; quia tunc culpa sua videtur redactus in eum statum, sibi que imposuisse impedimentum, quo minus nuptias possit consum-

summare. Nam non omnem servitutem morti similem esse, satis perspicue docet ULPIANUS in l. 32. §. 6. D. de Donat. int. vir & uxor. Et hoc casu perdit sponsus totam donationem, & si sponsae id contigerit, sine ulla diminutione res sibi donatas restituere debet, l. 2. C. Tb. de Sponsal. l. 15. C. h. t.

X V I.

Dimidiam partem rerum donatarum ad superstitem pertinere praecipimus, dimidiam ad defuncti vel defunctae heredes. Olim quod sponsus ex liberalitate sua dabat sponsae, nisi exprimeret, se sub conditione futuri matrimonii id donare, statim ejus in dominium transibat; ita ut etiam ipsi marito posset in dotem imputare, & matrimonio non sequuto neque ipsa, neque ejus heredes tenerentur restituere. Id autem CONSTANTINUS mutavit, ut supra vidimus, & constituit, ut, si mors alterutrum sponсорum e vivis rapiat, tota donatio ad donantem vel ejus heredes revertatur, nisi osculo interveniente fuerit facta; quo casu voluit, ut, si sponsa moriatur, ejus heredes partem dimidiam largitatis sponsalitia restituant sponso; si vero sponsus fato fungatur, ut sponsa semissem rerum donatarum lucretur, & alterum semissem defuncti heredibus restituat. Hoc ita, si sponsus quaedam donaverit, obtinere voluit; quid in sponsa donatrice juris esse constituit, mox sumus visuri.

X V I I.

Cujuslibet gradus sint. Cum Imperator CONSTANTINUS

NUS in l. 2. C. Tb. de Sponsal. constituerat, repetenda rei donatae facultatem ad donatoris tantum praemortui patrem ac matrem, liberosque pertinere, non ad ulterioris gradus vel extraneos heredes, hic novum jus introducit, & heredum differentia sublata, *quocumque jure successerint*, sive Praetorio, sive Civili, nihil inter esse voluit.

X V I I I.

Ut donatio stare pro parte dimidia, & solvi pro parte dimidia videatur. In Codice Theodosiano est, ut donatio stare pro parte media & solvi pro parte media videatur. Stare donatio dicitur, quae valida est. Sic venditio dicitur stare in l. 57. §. 1. D. de Contrah. emt. & contractus jure stare in l. 1. C. Ne uxor pro marito. Rei ergo donatae semissem alterum pure habet sponsa, alterum sub conditione, si nuptiae sequantur. In indicanda autem hujus rei ratione mirum in modum Viri docti variant. A. A. PAGENSTECHEER de Jur. Virgin. p. 238. eam dirivat ex innata mulierum rei acquirendae cupiditate, dicens: Sponsa donum accipiens a sponso videtur ipsum osculo impertisse ab avaritiam sexus, qui muneribus acceptis adeo delectatur, eaque osculo facile compensat, ut pro hoc osculi dono sponsus, quasi ad *ἀντίδομα* obligatus, semissem donatorum vicissim videatur donare. At enim nolim tam male de sequiori sexu sentias, eumque adeo rei habendae studere credas, ut etiam ultra terminos verecundiae ac modestiae, quae sunt ejus ornamenta praecipua, divitiaeque maximae, progredi non vereatur, cum sit humanae societatis decus ac voluptas,

nec probitatis copia nostro quicquam cedit. *Habent, ait JOH. NEVIZANUS Lib. IV. Silo. nupt. num. 95. mulieres infinitas praerogativas, quas viri non habent, quae copiosius scriptae comperirentur, si mulieres scriberent, uti viri faciunt. & paullo post. Propterea inquiebat illa illustrissima Margarita Titia, cum aliquando verbis superari videretur a viris: Non enim hoc evenit, quia jus non habeam, sed quia illud dicere nescio. Immo plures etiamsi sciant, nolunt dicere ob reverentiam, & ne displiceant hominibus, quibus postea facile est vincere, non repugnantes.*

Optima nam nullo causa tuente perit.

Minime ergo hujusmodi suspicione premendae sunt mulieres, maxime cum quilibet bonus sit, doli ac fraudis expers, donec probetur contrarium, & praesumptioni bonae potius, quam detractiōi injustae acquiescendum.

X I X.

Modestior quidem, non tamen verior, est JOH. SICHARDI sententia in *Comment. C. ad h. t. rati, sponsam, cui osculum infigitur, sponsi affectui & cupiditati obsecundantem, hancque gratiam facientem, dare id, sponsum vero accipere, atque ideo non mirum esse, si vicissim sponsus pro accepto osculo aliquid etiam doni rependat. Verum enim vero quamvis multi hanc adoptent, est tamen magis splendida, quam vera. Nam hic non agitur de quovis osculo, quod sponsus vel rapuit, vel blande expetivit; nec quod donationem praes-*

ces-

cessit, aut post secutum est: sed tantum de eo, quod, cum sponsalia celebrarentur, sponsus his & sponsalitiaie largitati tanquam sigillum appendit; non quod alio tempore donationi accessit. Huic autem casui speciali generalem SICHARDI rationem minime convenire posse, quilibet vel me tacente videt.

X X.

Propius ad verum accedit JAC. GOTHOFREDUS in *Comment. C. Th. ad h. l. tom. I. pag. 308.* binas hujus rei adferens rationes. Prima est, quod delibata quaedam & pro parte dimidia sit sponsae pudicitia osculo interveniente; id enim mulieribus σύμβολον και κοινώνημα της συγγενείας fuisse. Altera est, quod singularis osculorum inter Christianos olim fuit reverentia; & sicut his inter communionis symbola & charitatis signa osculum fuit, ut ex TERTULLIANO, AMBROSIO, aliisque BARONIUS docuit ad annum Chr. 45. ita sponsam, cui osculum tulisset sponsus, arctiori foederis vinculo conjunctam censeret. Non disquiram an osculum, de quo hic agitur originem habeat ab illo charitatis, quo Christiani se ad mutuum amorem obligabant; nec negabo sponsam, cui osculum sponsus dederat, olim strictius fuisse obligatam: sed ob hanc causam edixisse CONSTANTINUM, ut apud Hispanos sponsalitiaie largitatis, osculo interveniente factae, dimidiam partem nuptiis morte sponsi impeditis sponsa lucraretur, eamque etiam ad heredes transmittere posset, si ipsa ante matrimonium consummatum moreretur, vehementer dubitem. Nam cum hic ratio sponsi nulla habeatur, & scriptura, praesertim

cui testes subscripserunt, quam validissime obligemur; & tamen si ea interveniente, vel sponsalia fuerint celebrata, vel a sponso quid doni acceperit sponsa, nullam ejus retineat partem, si nuptiae non sequantur, firmitas obligationis, ex sponsi osculo nata, non videtur causa hujus constitutionis esse posse. Plus vero valoris prima ratio habet, quam GOTHOFREDUS ex indole osculi petit. Quam cum solidam ac veram putamus, lubet hic paullulum excurrere, & osculi religionem, vim ac efficaciam breviter tantum tangere. (e) Osculorum originem quod attinet, ea citra controversiam ab ipsis rerum humanarum primordiis repetenda est. Natura quippe, quae utrique sexui erga alterum infudit appetitum, mutuumque animorum & corporum ad se invicem accedendorum desiderium, primo amantes docuit labella committere, & prioribus in labris animam producere. Dein uti sui natura non mala sunt, ita apud omnes peraeque gentes praecipua amoris symbola esse coeperunt; non tamen apud omnes eandem vim ac potestatem, eandemque religionem ac reverentiam usque habuere. Apud frigidioris aëris Boreales in inculpatam abierunt consuetudinem, & juvenilibus jocis, voluptatique honestae inferviunt

(e) *Osculum* diminutivum oris est, & significat proprie os parvum & exiguum, quale maxime virginem commendat. Translate vero sumitur pro basio, significatione valde usitata, quandoquidem basiendo os coarctamus & minuimus, & quasi ex ore osculum seu parvum os facimus. Ab osculo alii distinguunt *suavium* & *basium*. vid. AUSON. POPMA de Different. verbor. in voc. Sed pauci sunt, qui hanc minutiam curant, & nihil frequentius est, quam ut haec promiscue ponantur; ceu magna exemplorum cumulo, si res tanti esset, facile probare possem.

viunt. Apud Orientales vero, qui coelo foloque animantur acrius & amant fervidius, ea tantum, quae feminis ex officio modelte figuntur, probantur; cetera, quae ex juvenili errore puellis eripiuntur, ut blandimenta, quibus simplicitas fequioris fexus corrumpitur, vehementer reprehenduntur. Romani hac in re aliorum exemplum fequuti non quodvis osculum honeftum habere, bene gnari, *amantis viri osculationem apud volentem puellam petitionis obtinere locum*, ut ait ACH. TACITUS. Quare fuavitatis illius illecebras, quam osculum amantibus affert, puellis evitandas femper cenfuerunt: Sane improbi quid & inhonesti hujusmodi bafiationibus inefse, multorum eft fententia. PLAUTUS ideo adolefcentem *Phaedromum* fic dicentem producit in *Curcul. Act. I. scen. I. v. 51. feqq.*

*Tam a me pudica eft, quafi foror mea fit: Nifi
Si eft osculando quippiam impudicior.*

Respondet *Palinurus* fervus.

*Semper tu fcito, flamma fumo eft proxima.
Fumo comburi nihil potest, flamma potest.
Qui e nuce nucleum efse vult, frangit nucem.
Qui vult cubare, pandit saltum fuaviis.*

Unde adeo Romani virginibus oscula eripientes odio funt perfecuti, ut aliquando protervum hoc factum morte puniverint, ceu ex exemplo, quod habet VAL. MAXIMUS *Lib. VI. cap. I. ex. 4.* conftat. Mitior fane erat *PISISTRATI Athenienfium tyranni* fententia, quam

Idem

Idem Lib. v. cap. 1. ex. ext. 2. refert. Qui scilicet cum adolescens quidam, amore ejus virginis accensus, in publico obviam sibi factam osculatus esset, hortante uxore, ut ab eo capitale supplicium fumeret, respondit: Si eos qui nos amant, interficimus, quid his faciemus, quibus odio sumus?

X X I.

Quamvis autem haec amoris oscula tanquam libidinis fomenta Romani non tolerarint; sed tantum admitterint ea, quibus feminae in legum officio ac obedientia se probarent tenaces; lascivae tamen mulieres ea exercebant in fraudem legis, praetextu ignorantiae eos, quorum amore deperibant, osculantes atque si essent sui cognati. Huc respicit. PROPERTIUS *Lib. II. Eleg. VI. v. 8.*

*Quin etiam falsos fingis tibi saepe propinquos,
Oscula ne desint, qui tibi jure ferant.*

Etenim Romae constitutum erat, ut mulieres oscularentur propinquos suos, & ita probarent, vinum se non bibisse, cujus usu vis interdixerant. vid. PLIN. *Lib. XIV. Hist. Nat. cap. 13.* Ejus ratio est, quod eo mulieres facile decipiantur, & quod proximus a libero patre intemperantiae gradus ad inconcessam venerem esse consuevit. & sane, ut verbis VAL. MAXIMI *Lib. II. cap. 1.* utar, *quaecunque femina vini usum immoderate appetit, omnibus virtutibus januam claudit, & delictis aperit.* Addatur PLUTARCHUS *Quaest. Rom. cap. 6.* ex quo & illud dis-

discimus, quod non viri a feminis, sed feminae a viris oscula sumserint. Et hoc est illud *jus osculi*, cujus meminit *SUBRONIUS in Claud cap. 26.* Ceterum quam circumspicte, quam parce Romani feminas osculati fuerint, vel ex *CATONIS* exemplo, quod refert *PLUTARCHUS in Catone Majore*, patet. Scribit enim, *Porcium Catonem Manilium*, consulatui ut credebatur propinquum, senatu movisse, quod interdium vidente filia uxorem esset osculatus. Quae durities! Sed ne longius, quam par est, a proposito aberrare videar, reliqua, quae ex antiquis monumentis hic possent addi, praetereo. Si cui autem luceat ea accuratius scire, adeat doctissimi *KEMPII* *Dissertationes de Osculis*, qui omnia cum pulvisculo exhausit, & tantum suppeditabit, unde fatigari etiam patientissimus possit.

XXII.

Non mirum profecto, si haec antiqua intueamur exempla, Italos & Hispanos hodiernum parce osculis uti, & poenis aliquando severis ea persequi. Auctor est *MASCARDUS de Probat. Vol. 1. Conclus. 64. num. 4.* communem esse Doctorem Italicorum & Hispanicorum sententiam, mulierem, quae alii quam marito dat osculum, eapropter dotem perdere. Notat *BAYARD. ad Clarum Lib. v. Sentent. Quaest. 83.* constitutum esse in capitulo 262. Regni Neapolitani, quod mulier se osculari patiens non tantum perdat eo ipso dotem: sed praeterea a paterna maternaque successione exclusa, omni ejus commodo irrecuperabiliter spoliata maneat, nullique sine poena pro ea intercedere permittatur. Refert etiam *MATTHAEUS de AFFLICTIS Decis. Neapolit. 276.* ob

osculum quendam, virgini contra suam voluntatem in via publica illatum ab urbe Sarni, ubi hoc factum erat, per triginta miliaria fuisse relegatum, & praeterea in pecuniae summam, moderandam secundum ejus facultates, condemnatum. Similem fere sententiam, inter Hispanos a Senatu Cataloniae latam, habet PEGUERA *Decis. 7. num. 24.* Porro ex osculo Italos & Hispanos non praesumere tantum adulterium, sed & probare, ajunt ALCIATUS *Lib. IV. Parerg. cap. 10.* NEVIZANUS *Lib. IV. Silo. nupt. num. 76.* & quos citat SALMUTH. ad *Panciroll. Lib. I. Rer. memorab. cap. 46.*

XXIII.

Caussa hujus severitatis, aliud profecto nomen haud meretur, non aliunde quam ex utriusque gentis innata zelotopia, & libidinis intemperantia petenda est. De Hispanis, ad quos *lex nostra* spectat, nota res est, eos usque adeo suspiciosos esse, ut non tantum mulieres ab omni actu, qui vel civilitatem, vel laetitiam spirat, quam longissime arceant; sed ne patiantur quidem, ut sine custode foras exeant: immo a quamplurimis traditum est, eas ter tantum in publicum prodire, si baptizantur, nubunt & moriuntur. Vid. *Ampl. otto. Notit. Rerumpub. cap. 3. §. 27. num. 3.* MENDOZA ideo Hispanorum ad Britanniae Regem Legatus, referente PHIL. CAMERARIO *Cent. I. Oper. subcisivo. cap. 34.* turpe esse dicebat, viros simul cum feminis in concionibus sacris permistos videri. Sed urbane ei DALUS Magister libellorum fertur respondisse, turpe id quidem esse apud Hispanos, qui etiam in sacris locis cogitant de explenda libidine, a qua procul abeunt Anglorum mentes. Sacra enim Hispani non
pa-

patiuntur fieri, nisi uterque sexus pariete medio dividatur. Facile itaque unusquisque intelligit, quid causae sit, quare filias adeo conclusas domi servant, atque abduunt, ut si quem honesta de nuptiis subeat cogitatio, ne colloqui quidem cum virgine ei prius permittant, quam per proxenatas peracta sint omnia. (f) Felices puellae Batavae! Felices nos quoque juvenes! quod majores nostri Hispanorum mores non receperint, sed ab iis adeo abhorruerint, ut coadunatis viribus & communi ope expulerint hisce regionibus, evulserintque ita, ut ne vestigia quidem eorum hodiernum existent ulla.

XXIV.

Cum apud Hispanos sponsalia publice contraherentur olim, haud secus atque hodie, variae adhibebantur solemnitates, iisque peractis, sponsus jam hactenus voti compos admittebatur ad animulam suam, quam mox ambabus ulnis amplectebatur, eique adhaerens adeo blande oscula dabat, vicissimque accipiebat, ut ita mutuo ora tangentes animas velle conjungere viderentur, si modo corporis sui terminum transire possent; quod autem cum nequirent, circa corpus cogebantur veluti fores ambo, interioris gratiae suavitate praegustata, adstare supplices. Sponsus mox, ut sibi magis sponsam suam devinciret in

D 2

amo-

(f) Attamen non obstante hoc diligenti pudicitiae studio & diffidente hujus gentis natura, ac animo ad assiduas suspiciones proclivo, nemo nostrum dubitat, quin quotidie experiantur quantum possit *luxuria*, *ipsis vinculis*, *sicuti fera bestia irruita*, *deinde emissa*.

*Cui peccare licet, peccat minus, ipsa potestas
Semina nequitiæ, languidiora facit.*

amoris tesseram & hujus osculationis perpetuam memoriam, uniones, annulos, aliaque ad mundum muliebrem spectantia dabat.

X X V.

His itaque peractis sponsa non amplius integrae censebatur pudicitiae, ejusque aestimatio ut sponsi amor incrementa accipiebat, ita paullatim imminuebatur. Osculum enim hoc moriturae virginitatis signum & non nuptiarum consummandarum tantum principium, sed & initialis futuri matrimonii fruitio habebatur. Nescio an magnus CUIACIUS hoc in animo habuerit, dum in *Paratitl. ad tit. C. de Donat. ant. nupt* ait, qui osculum accipit, est quasi maritus, aut certe plus quam sponsus; huc etiam referens, quod FABIUS habet *Declamat. 279. non satis esse maritum tantum osculo putari*. Quantumvis ergo sponsa quam honestissime cum sponso conversaretur, nihilque impudici, inhonestique nihil committeret, ejus tamen pudicitia ob acceptum osculum erat suspecta. Sic

Famaque non facto crimine crimen habet.

Nolim autem credas apud solos Hispanos consponsos incontinentiae suspicione premi: nam & alibi locorum ob familiaritatem, quae brevi inter eos solet oriri, non semper de articulis fidei loqui, sed terminos verecundiae excedere facile creduntur. Forte inde quoque repetenda ratio est, quare JULIANUS in §. 9 *Inst. de Nupt.* ait, spon. a filii nurus quidem non est, nec patris spon. fa

sa noverca, rectius tamen facturos, qui hujusmodi nuptiis abstineant. Add. l. 12. §. 1. & 2. l. 14. §. ult. D. eod. & quae BROUWER L. II. de Jure connub. cap. 14. num. 6. hoc de re eleganter disputavit.

XXVI.

Cum itaque ex haecenus disputatis satis, opinor, pateat, sponsam ex osculo, quod sponsus sibi palam fixit, imminutae pudicitiae conseri, magnumque inde pati damnum, si nuptiae speratae non sequantur: aequum est, ut id, quoad ejus fieri potest, resarciatur. Id autem CONSTANTINUS fieri posse putavit, si semissem ejus lucraretur, quod sponsus, cum sponsalia contraherentur, largitus erat, dominiumque statim nancisceretur, idque ad suos heredes, si fata nuptias impedirent, posset transmittere.

XXVII.

Osculo vero non interveniente, sive sponsus sive sponsa obierit, totam infirmari donationem, & donatori sponso vel heredibus ejus restitui. Hoc est, si sponsus sponsae quid dederit alio tempore, quam cum sponsalia solemniter celebrarentur, totam tunc donationem morte alterutrius fieri irritam, & ad donatorem ejusque heredes reverti. Supra enim demonstravimus CONSTANTINUM in hac lege tantum respicere ad publica sponsalia, ut tunc temporis osculo & donationibus intervenientibus celebrarentur; non ad quasvis donationes osculo comite factas. Semel tantum, & id palam coram sponsaliorum arbitris, Hispanorum moribus per-

missum erat sponsam osculari; & hoc quoque *Imperator* in hac lege probat, damnumque, quod publico praejudicio sponsae inde inferitur, retentione semisis rerum donatarum, si sponso quid humanitus accidat, resarciendum esse constituit; ceterorum vero osculorum rationem nullam habendam, sed ut amoris furta consideranda: tacite subinnuens incommodum inde sponsae natum cum suavitate, quam ex iis percepit, compensare debere.

XXVIII.

Quod si sponsa interveniente, vel non interveniente osculo. Si quid donatum fuerit a sponsa sponso, & alter horum decesserit, donata semper revertuntur ad sponsam ejusque heredes; nulla habita distinctione, osculum intervenierit, nec ne. Hujus rei rationem iterum duplicem dat JAC. GOTHOFREDUS in *Comment. Cod. Theod. ad h. leg. tom. I. pag. 308.* Altera est, quod virginalis vel muliebris pudor non admittit hanc distinctionem. Non enim mulierem viro, sed virum mulieri osculum ferre & auferre seu carpere praesumi, & osculum viri gratia, non mulieris intervenire. Altera quod muliebri sexui impotenti, & ad amores caeco, licet alias ad liberalitates non adeo prono, succurri oportere visum fuit. Sed, pace manium tanti Viri dictum, neutra satis firma ac valida est. Prior inde concutitur, quod non solius sponsi, sed & sponsae gratia osculum interveniat: utriusque enim sine dubio interest, ut quam validissime sponsalia contrahantur, & hoc quasi sigillo confirmantur. Posterior vel ideo claudicat, quod nimis atrociter sequioris sexus indolem mordeat, eique

que generaliter attribuat, quod tantum non omnibus competit. Vera autem ratio esse mihi videtur, quod sponsi non tanti intersit, speratas nuptias consummari, quanti sponsae; quodque idem incommodum ex osculo isto sponsalicio metuendum non habeat sponsus, atque sponsa: hujus enim pudor cum inde imminuatur, difficilius alium inveniet maritum, quam sponsus uxorem. In tantum ergo cum differat utriusque causa, ipsa ratio dicat, utrumque pari jure gaudere non posse: sed sponsae succurri oportere, ne ipsius conditio longe fiat deterior, quam sponsi est; neque praeter aestimationis damnum etiam bonorum detrimentum patiatur. Accedit, quod & Reipublicae intersit, ne quid perdant de bonis suis virgines, sed ea quam maxime conservent. Sic facilius nubere possunt, *veniunt enim, ut Poëta ait, a dote sagittae.* Certe PAULLUS in l. 2. *D. de Jur. dot.* existimat, Reipublicae interesse, ut mulieres salvas habeant dotes, non aliam ob causam, quam, ut ipsemet ait, *ut propter eas nubere possint.* Nam indotatae, seu quae bona non habent, sunt fere illocabiles: unde *Euclio apud Plaut. in Aul. Act. II. scen. 2. Virginem,* ait, *habeo grandem dote cassam, atque illocabilem.*

XXIX.

Donationis titulo. In Codice Theodosiano est, *sponsaliorum titulo.* Non male: nam hoc vocabulum diverse accipitur. In l. 6. *C. Tb. de Spons.* pro arrhis sponsalitiis. Apud *Ciceronem ad Quint. frat. Lib. II. ep. 6.* pro convivio sponsalicio. In l. 3. *C. b. t. l. 8. C. de Praed. & al. reb. min.* eadem in significatione ac hic ponitur pro muneribus sponsalitiis.

XXX.

X X X.

Quod raro accidit:) fuerit aliquid sponso largita. Ait Imperator raro sponsam aliquid sponso donare. Et cur, quaeso? *Glossa* inquit, quia avara est mulier, & avarissimum genus mulierum: & ideo mulierem, quia donare non facile solet, si donet, SCto Vellejano non juri, l. 4. §. 1. D. Ad SCtum Vellej. Plura huc pertinentia congesserunt MERILLIUS *Lib. V. Obs. cap. 20.* ULR. HUBERUS *Lib. II. Digress. cap. 13. §. 3.* OTTO *de Perpet, femin. tut. cap. 1. §. 14.* At enim quamvis passim mulieres avaritiae insimulentur, & tenaces dicantur, vix tamen credo, CONSTANTINUM eas palam voluisse hoc aceto perfundere, publicoque edicto, quo haud parum prospicit sequiori sexui, hujusmodi jocum inferere, qui multis ritum posset excitare, facetiisque amplam praebere materiam. Id enim haud majestati Imperatoris convenit, & auctoritati quoque Legislatoris indecens est. Verisimilius ideo est, *Imperatorem* dixisse sponsam sponso *raro* donare, quia sponsam oportet diligenter sibi cavere, ne in levitatis suspicionem incurrat; in quam autem facile posset venire, maxime apud Hispanos, si dona offerebat. Ne ergo in morum honestatem peccet, neque nimis facilis, & contra virginalem pudorem sponsum in sua vota trahere videatur, abstinet a donis mittendis. Hanc enim veteres a sponsa exigebant verecundiam, ut se ita gereret, atque si invita eum deduceretur in statum, ubi virginitatem sit perditura, quo pertinet illud CATULLI:

Tar-

*Tardat ingenuus pudor,
Quod tamen magis audiens
Flet, quod ire necesse sit.*

XXXI.

Et ante nuptias hunc, vel illam mori contigerit, omni donatione infirmata ad donatricem sponsam, sive ejus successores, donatarum rerum dominium transferatur.

Quod si sponsa vel ex simplicitate, vel ex nimio amoris fervore, sponso donationis titulo quid sit largita, id nuptiis morte alterutrius non sequutis, noluit Imperator sponsum, ejusque heredes lucrari, sed ad sponsam, ejusque successores reverti. Potest ergo sponsa, vel ejus successores, res donatas a sponso ejusque heredibus, vel rei vindicatione, vel conditione ob causam datam causa non sequuta repetere. Nam, ut supra dicebamus, cum sponsae suae donat sponso, vel e diverso sponso sponsa, CONSTANTINUS putavit propter nuptias magis donari, & futurarum nuptiarum causa datum videri; idque actum, & ab utroque provisum satis intelligi. Nec obstant Romanae leges, quae frequenter profitentur, tum demum causa non sequuta condici, quod ob eam datum est, si per eum qui accepit, steterit, quo minus illa sequeretur, & ejus aliqua vel mora vel culpa arguatur; quia CONSTANTINUS hac lege determinat, ut, si alterutrius morte matrimonium impediatur, illi qui dedit, ejusve heredi, repetere liceat, quod donatum est; hoc tamen sub discrimine, ut si sponso interveniente osculo donaverit, non nisi dimidium repetatur: si vero sponsa ipsa donaverit, totum nihilominus condicatur.

E

XXXII.

X X X I I.

Haec de osculo sponsalicio & CONSTANTINI lege ad id respiciente dixisse sufficiat. Illud autem coronidis loco adhuc addendum est, quod nobis Belgis alii sint mores, jura alia. Magna gaudent Batavae virgines libertate, vivunt sine custodia, in publico versantur, ambulant quo volunt sine comite, confabulantur cum viris palam, clam, publice, privatim. Prudenter sane hoc a majoribus nostris institutum est, egregieque convenit cum OVIDII monitis *Lib. III. Amor. Eleg. 4.*

*Desine, ait, crede mihi, vitia irritare vetando,
Obsequio vinces aptius ipse tuo.*

*Vidi ego nuper equum contra sua frena tenacem
Ore reluctanti fulminis ire modo.*

*Constitit, ut primum concessas sensit habenas,
Frenaque in effusas laxa jacere jubas.*

Nitimur in vetitum semper cupimusque negata.

Oscula quoque sibi figi patiuntur facile a juvene etiam ab amante, quasi memores illius puellae dicti apud THEOCRITUM *Eidill. 28.*

*Ne Satirisce tume, rem aiunt esse oscula inanem,
Et facie abluta tolluntur & oscula sputo.*

Nec ex hoc suspecta redditur, vel habetur virginum pudicitia: putant enim nostrates oscula figi absque animo luxurioso posse, & si forte suavium figatur a lasciviente proco, id non delibare quicquam pudicitiae virginis; nisi ut irritamentum inconcessae veneris ab ea recipiatur: quod tamen puellarum nostratium spectata castitas praesumere nos vetat. Animus enim non contactu labiorum, sed ex osculantium petulanti affectu inquinatur.

Non

Non fidem habemus Hispanis, oscula concubitus indicia esse, conjugii futuri praefagia, lascivientis animi signa, praenuntiae flagitii blanditiae; sed tanquam pacis & concordiae ligamina, animique benevoli argumenta dari & accipi credimus. Dicant ergo dulcissimae virgines cum *Phyllide* illa, quae contra *Annam* strenue matrimonii causam agit in elegantissimo colloquio, ab Illustrissimo *CATRIO* perquam nitide & jucunde patrio sermone decantato: (g)

Cur neget amplexus, & abhorreat oscula virgo?

Non pudor his, rosei non perit oris honos:

Basia virgineis quis credat obesse labellis,

Ingenuus tenero quae tulit ore puer:

Libat apis violas, & basia figit acantho,

Oraque plena favis in sua tecta refert.

Non tamen hinc violae, non hinc marcessit acanthus,

Utque fuit roseus perstat utriusque color.

Virgo notas juvenis, quas presserat ore protervo,

Abluit, & facies quae fuit ante, redit.

Si licet opposito de lumine sumere lumen,

Invida cur juveni basia virgo neget?

Appellare quoque virginem hodie licet, nec alicujus frequens & tacita affectatio ullam puellae infert infamiam.

(b) Etenim virginibus Batavis in more positum est, sin-

E 2

gulis

(g) Quod dein in Latinum sermonem translatum *JAN. GRUTERUS* in suam *Polyantheam* inseruit, & *JAC. LYDIUS* commentario illustravit, qui exstat in *operibus Catsii tom. I. pag. 155. in fol.*

(b) Quod tamen intelligi velim de appellatione honesta, quae justum meditatur matrimonium. Nam sane blanda

lis petentibus, modo honesti sint, aditum convenienti dare Honesta ea apud nos judicatur libertas, crescitque puellis aestimatio formae ac morum, si honeste appellantes procos comiter excipiant. Primi de futuro matrimonio sermones raro hodie feruntur, & prima matrimonii fundamenta rarissime jaciuntur a parentibus. Immo probrosum habetur insciam filiam conjugere marito, & offerre nuptias non petenti viro. Eligit, quam amare velit juvenis, rem communicat dein parentibus, ex quorum arbitrio vel conceptum suffocat amorem, vel fovet. Procos indicat patri honesta puella, & ex ejus arbitrio respuit oblatam conditionem; vel si & ipsi & patri non contemnenda videatur affinitas, patitur blandis verbis, & oratione ad suscitandum amorem composita, sese appellari a proco, donec ab utriusque parentibus spondeantur nuptiae & totum perficiatur negotium. Itaque relegata hac CONSTANTINI lege ad Hispanos, qui credunt insicere suavium luxuriae veneno pudicam mentem, nostris moribus totum quod futuri matrimonii intuitu datum est, ad sponsi heredes revertitur; nec quicquam juvat sponsam acceptum osculum, cum sponsalia instar contractus sint. Immo tantum abest, inquit GROENEWEGEN *de Legib. abrogat. ad h. z.* ut mores nostri aliquid juris vel gratiae osculo tribuant, ut ne praefloratam quidem, mortuo ante nuptias sponso, quid juris habere sinant in sponsalibus largitates: ne plus concedatur luxuriae, quam castitati, & ne

ex

oratione puellae pudicitiam attentare, nitique eam seducere ad meretricios concubitus, & hodie contra bonos mores civitatis habetur.

ex libidinoso concubitu quid commodi capiat ante tempus lasciviens sponsa, digna magis censura, quam commiseratione vel lucro. Reservatur tamen sponsae adversus sponsi heredes actio, ut ei resarciatur damnum interfectae virginitatis; cum non sua tantum, sed & ipsius sponsi hic versetur culpa.

Haec B. L. pro specimine inaugurali sufficiant. Si quae minus exacta, si quam a proposito digressionem, aut enarrationem blandiusculam invenias, quaeso ne frontem contrahas, sed memor sis juvenilis aetatis, cui in omnibus confirmatum non est iudicium; & versibus tragicis exponi rem comicam nolle: quin deliranti similis foret, qui in amoenissimo prato obambulans odorantes praeteriret flores, & infelix lolium, sterilesque legeret avenas. Si autem quaedam offendas, quae placeant, nihil gratius unquam mihi contingere poterit.

TANTUM.

COROLLARIA.

*Condictio furtiva datur adversus furis
heredes, etiamsi nihil ad eos perve-
nerit.*

I I.

*Maritus dominus est praedii dotalis,
quamvis id alienare non possit.*

I I I.

*Res vendita statim atque contractus per-
fectus est, incipit esse periculo emto-
ris.*

I V.

*Venditor, rei venditae copiam habens,
compelli potest ad eam tradendam.*

V.

*Bonae fidei possessor omnes fructus per-
cipiendo suos facit.*

NOBILISSIMO ATQUE DOCTISSIMO

VIRO JUVENI

JACOBO SIMONI GULDENSTEEDEN,

Quum Jurisconsultorum ordini adscriberetur.

Aurea lux oritur subitis invec̄ta quadrigis,

Aurea lux, votis saepe petita tuis.

Diffundunt omnes animum, cantumque moventes

Exoptant votis prospera cuncta piis.

Te quoque cum fas sit (quamvis mihi parva canendi

Vena sit) his numeris tollere in astra velim.

Est Tibi nunc animus patrias cognoscere lites,

Nil est quod metuas, praemia victor habes.

Eja age! Te, Juvenis, Surinama stupefcet, ad aures

Talia cum tulerit nuncia Fama suas.

Gaudia concipiet, quicumque has Palladis artes.

Audit, & exultans plaudit amica cohors.

Ast quem fida Tibi junxerunt Numina semper

Proh dolor! hunc linques, Tu, meus alter. Eheu!

Nos

Nos Surinama suis nascentes vidit in oris,
Amstela Pieriis invigilare sacris.
Trajecti fidos iterum sociavit amicos
Alma Themis, dement hunc mihi fata virum?
Non dement, nam, quamvis Te Pater Amstela tollat,
Infixus cordi semper, Amice, manes.
Quod superest, liceat votivas fundere voces,
Communesque preces laetitiamque sequi.
Vive, valeque diu, dulci gaudere quiete,
Te foveat gremio Virgo cupita suo.
Sis felix, gratos Tibi multos apprecor annos,
Candida sint vitae stamina, Amice, vale.

Contubernii Amicitiaeque ergo

H. REYNSDORP.

ORNATISSIMO. AC. PRAESTANTISSIMO.

VIRO. IUVENI.

IACOBO. SIMONI. GULDENSTEEDEN.

Juris utriusque Doctori renunciato.

Dum Tu Palladiis postremos addis honores,
Addis & Aoniis ultima tura focus.
Dumque sacri castus iuris Themidisque sacerdos
Diceris, Amstelii fama futura fori.
Ut decet, optatum gratari Musa sodalem,
Et Pyladi tentat plectra movere suo.
Tentat at heu! faciles nequidquam fundere versus,
Pulsat & invitae fila coacta lyrae.
Non facit, ut numeros carmen redigatur ad aptos
Cynthus, & solitam ferre recusat opem.
Haec tacitae caussa est Musae, JACOBÈ, neglecti
Haec est officii caussa, dilecte, mei.
Una tamen recreat languentem blanda Camenam,
Recreat auguriis Cypria Diva bonis.
„ Qui Themidi primam solitus sacrare iuventam,
„ Mox cultor nostri Numinis, inquit, erit.
„ Ducitur Amstelias lauru redimitus ad oras,
„ At mox pro lauru myrtea ferta geret.
„ Accipietque meo JACOBUS munere sponsam,
„ Et feret ad nostros tura merumque focus.
„ Tunc tibi non furdas praebabit Delius aures,
„ Sed tua Pegaseis ora rigabit aquis.
Ergo dum thalami socialia foedera panges,
Ausoniam ponet nostra Thalia lyram.

O. N. A. A.

F

Nu mag het goudryk Westen roemen
Op GULDENSTEEDENS grooten naam,
En hem met recht zyn eerkroon noemen.
Blyf dan, myn vriend! blyf lang bekwaam,
Op zulk een' voet het recht te staven!
Dan zal geen wrevelzicke nyd,
Gebeten op het lof der braaven,
Uw' naam ontrukken aan den tyd,
En Gy, die Hydra lang ontwassen,
Zult op uw kruin een eerkrans passen.

Ga vry, daar reeds met open armen
Astreas vierfchaar U verbeidt,
Om weêuw en weezen te beschermen;
Zoo volg' de loon op naarstigheit
Wanneer Ge in Amstels ruime muuren,
Door schrande oordeel, kloek verstand,
Besteedt met lust uw levensuuren
Ten nutte van het Vaderland,
En, door een eedle drift aan 't branden,
De twist en 't onrecht sluit in banden.

En stelt Ge ons nu zoo teêr voor oogen,
Wat loon op 't liefdekusje staat,
Gy zult dit, ben ik niet bedrogen,
Haast ondervinden metter daad;
Als Ge aan het puik der maagdenreyen
Een kusje geeft tot onderpand,
Wen Gy haar zult naa 't altaar leyen,
En vrolyk schenken hart en hand;
Daarze ook, van reine liefde aan 't blaaken,
U eeuwig zal gelukkig maaken.

Dan

Dan zullen de Amstelnimfjes kweelen,
En roemen uw' gewenichten staat;
Het Y zal in uw vreugde deelen,
En 't veld zal groenen waar Gy gaat.
De Singelnimf zal zich verblyden,
Zy vindt zich door uw keus verëerd,
Ja, zelfs de Dichters zullen fryden,
Wie 't best voor U de fluit hanteert,
En Gy zult uit dit zoet gewemel
U spoeijen naa den Bruilofshemel.

MDCCLV.

J. W. ROSCAM,

f. u. s.

TER BEVORDERINGE

Van den Wel Ed: Heere

JACOB SIMON GULDENSTEEDEN,

Tot Meester der beide Rechten.

Vergunme een Lovertje te hechten,
O GULDENSTEEDEN! aan den krans,
Die Themis thans
Komt om uw schedel vlechten!
Vergun, dat U myn zangster groet',
Daarge in het koor der kunstgodinnen,
Wier gunst gy reets voor lang mogt winnen
Pronkt met den Lauwerhoed!
Vergun dat zy heur toon moog' paaren,
Met dien van 't Dichterdome,
Vervangen van 't gebrom
Der Bas- en Vedelsnaaren;
Uw blyde Feestdag zet die klanken luister by,
Nu Ge in de Priesterlyke ry
Van 't Recht met glorie aangeschreven,

Ten

Ten loon voor tyd en zweet,
Niet vruchteloos besteed,
Word tot het Meesterschap verheven!
Wel aan! zy zwaait thans bly te moé
U haare oprechte wenschen toe:
Geluk, myn Heer! moete U verzellen!
't Zy Gy ter vierschaar pleit voor 't recht,
En 't snood geweld aan banden legt,
Dat vaak de onnozelheid komt kwellen:
't Zy dat Ge voortstreeft langs die baan
En klimt tot hooger waardigheden;
Lang moet Ge die met roem bekleeden!
Noit moete Uw heilzon ondergaan!
En wyl Ge haast van hier zult scheyen,
De Vechtnimf met heur blanke stoet
In 't kort Uw byzyn missen moet,
Zoo mogen de Y-en Amstelreyen
U wellekomen, hulde doen,
Met eerepalm en gloriegroen
Naa 't huwlyks outer U geleyen!

W. K R O O N.

TER BEVORDERINGE

Van den Wel Ed: Heere

JACOB SIMON GULDENSTEEDEN,

Tot Meester der beide Rechten.

Een Bloemkrans voegt uw kruin van yder een geprezen;
Doch 't Bloemtje valt in 't stof, myn koren word gelezen,
En yder is gediend ook met het dorre graan;
Maar is de roos verlept, zo wil 'er niemand aan.
Wel paarr dan frisse jeugd! een vogel bout zyn nest:
Wat oud is mag het doen, maar 't past de jonkheid best.

Amicus amico sic cecinit.